

СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ УПОРЯДЖЕННЯ ФАСАДІВ З РОМАНСЬКОГО ЦЕМЕНТУ ПРИ ЇХ РЕСТАВРАЦІЇ

Федоришин Андрій Григорович

ORCID ID: 0000-0003-3461-0977

Аспірант кафедри Архітектури та реставрації

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

Образ міста, доволі ємке та насичене поняття. Це сукупність типових ознак, що становлять матеріальну і духовну основу міської культури: від форми міста до функціонального призначення, сформованого тривалою еволюцією. Масштаб міста і його стиль розглядаються найважливішими компонентами образу. Наприклад образ Львова сформований його ядром з ренесансною, бароковою та класицистичною архітектурою, оточеним довкола багатьма шарами забудови в стилях історизму, сецесії, модернізму, арт-деко, функціоналізму та ін. Саме романський цемент є характерним матеріалом для архітектури Львова другої половини XIX - початку XX століття, яка знайшла вираження в історизмі та сецесії. Романський цемент набув популярності в Європі завдяки французам, які догадалися використовувати його, як дешевшу альтернативу натуральному каменю і італійцям, які почали його застосовувати, як атмосферостійку альтернативу тинькам та гіпсовій ліпнині, яка до того ж на вигляд нагадувала камінь, після цього він поширився Австро-Угорщиною в склад якої в той час входив Львів. [1]

Щодо даної архітектури, вона зазнала багато впливів протягом XX- початку XXI ст. Серед них: періодичні перефарбування, ремонти, перебудови, природні руйнування та руйнування внаслідок військових конфліктів, сумнівні рішення при попередніх реставраціях. До таких рішень можна віднести застосування при ремонтах портландцементу та різноманітних шпаклівок на його основі. Особливістю декорів з романського цементу є їхня подібність до природного каменю, як візуальна, так і фізико-механічна. Через це, чужорідні нашарування на поверхнях з романцементу такі ж шкідливі, як і на камені. Це все призводить не лише до спотворення зовнішнього вигляду пам'яток, зменшення їхньої художньої вартості, а й до руйнівних процесів на них. (рис. 1)

Рис. 1. Відреставрована скульптурна група на вул. Франка, 2 у м. Львові 2015 р.

Ще одна проблема виникає при використанні історичної забудови під комерційні цілі й проведенні реставраційних робіт для комерційної привабливості об'єктів. В гіршому випадку власники самовільно проводять ремонтні роботи, часто закриваючи всі поверхні клеєм з сіткою та фарбуючи глухою фарбою яскравих

відтінків. В кращому випадку, з одного боку все робиться згідно норм, розробляється паспорт упорядження фасаду, проект реставрації, робляться зондажі для визначення колористики фасаду, затверджуються в контролюючих органах. Проте, цей підхід є виправданим для будівель декорованих вапняними тиньками та гіпсовою ліпниною, які першопочатково фарбувалися, й потребують фарбового покриття для захисту поверхонь й допускають вапняне чи гіпсове перешпаклювання поверхонь перед фарбуванням. Для поверхонь з романцементу необхідний підхід аналогічний підходу при реставрації каменю, з враховуванням специфіки романського цементу – це проведення реставраційно-консерваційних робіт з розкриттям оригінальних поверхонь. Для такого підходу, необхідне розуміння цінності матеріалу, як серед архітекторів так і серед власників фасадів. Проте даний матеріал не представлений в державних дбн, і про його існування знає лише обмежене коло спеціалістів, а решта застосовує вимушено норми для штукатурних та ліпних робіт. Проте ті, хто знає про нього, можуть втілювати сміливі проекти з реставрації архітектури, які виглядають ефектно, самотньо й водночас перекликаються з трендами сучасності – лофтом, відкритим бетоном. Так, як даний матеріал є “бетоном XIX ст.”, і при його відкритті подачі, виникає цікавий ефект “лофту”, що полягає в наявності на поверхнях з романського цементу своєрідної “патини часу” – слідів від минулих оліфлень, ремонтів та пофарбувань, які в’їлися в структуру поверхні і не підлягають повній очистці. Це створює ефект споглядання глядачем всієї історії пам’ятки, яку вона пережила, розуміння її давності, а не бачення пам’ятки щойно збудованою із свіжим пофарбуванням. Тому при правильному підході до упорядження фасадів з романського цементу допускається застосування виключно лесуючих фарб, які лише вирівнюють тон поверхні, повернуть їй потрібний відтінок, проте не закривають структуру матеріалу і не глухо його не зафарбують. Для прикладу наведено відреставрований перший поверх сецесійної будівлі декорованої романським цементом, де для фінішного покриття було застосоване лесування поверхонь силіконовою зворотньою лазуррю (Рис.2)

Рис. 2. Відреставрований I поверх фасаду на вул. Руданського,
1 у м. Львові 2021 р.

Питання доцільності застосування такого підходу до подачі об'єктів є складним та дискусійним. Більшість архітекторів та консерваторів звикла до необхідності відтворення першопочаткового вигляду пам'ятки. Що б пам'ятка виглядала, наче щойно збудована згідно задуму архітектора. І, як вже згадувалося вище, для тиньків та гіпсових декорів це нормально, для каменю, цегли та поверхонь з романського цементу, це неприродньо. Вони мають властивість старіти, вбираючи в себе нашарування епох, саме вони є справжніми відображеннями давності пам'яток. Їй для них допустима бережна очистка до рівня, що не зашкодить оригіналу, не більше. Підхід агресивної надмірної очистки даних поверхонь є шкідливим, через нього з одного боку втрачається ефект "патини часу", з іншого знищується верхній авторський шар поверхні. Дехто застосовує інший підхід, фарбування даних поверхонь глухою фарбою, що повторює колір оригіналу, проте в такому випадку відбувається фальсифікація й приховування від глядача істинного стану поверхні, її структури та особливостей. В такому випадку наприклад глядач не знатиме, чи це руст з романського цементу, вапняної штукатурки чи може взагалі з пінопласту.

Дана полеміка тісно пов'язана з питанням часу в архітектурі. Згідно з класичною морфологією мистецтв архітектуру, скульптуру, живопис зараховують до просторових мистецтв на противагу просторово-часовим танцю, театру, кіно і часовим – музиці та літературі. Основи такої класифікації були закладені ще у 1766 р. Г. Е. Лессінгом у трактаті «Лаоокон, або про межі живопису і поезії». [2]. Тому живопис автор зарахував до просторових мистецтв, а на основі цього архітектуру згодом також стали вважати просторовим мистецтвом, що автоматично елімінувало категорію часу із осмислення архітектурних феноменів. Цю концепцію заперечував Е. Гомбріх, стверджуючи, що твори пластичних мистецтв можуть викликати враження руху, тобто відчуття часу [3]. С.М. Лінда запропонувала підхід, в якому архітектурний образ історизму є максимально темпоралізований, тобто насичений якісними часовими характеристиками, які можуть бути виражені поняттям художнього часу. Вона вважає, що очевидним є те, що образність творів архітектури передбачає філософський підхід у дослідженні проблеми їх темпоральності, яка є тісно пов'язана з такими аспектами як філософське розуміння часу у період творення об'єкта та у період його перцепції, із поняттями часукультури та художнього часу. [4]. Проте до цього підходу варто додати сприйняття архітектури, як "живого організму", який в певний час "народився", після цього "прожив" довге життя протягом більшої чи меншої кількості епох, які відобразилися на ньому й в наш час це вже "в залежності від віку старий чи древній організм", тому наше завдання "вилікувати" його та зробити його "старим та доглянутим" а не за допомогою "пластичних операцій" штучно омолодити його. Тому варто таки архітектуру сприймати як просторово-часове мистецтво.

Список використаних джерел:

1. Шельонг Г., Саницький М., Кропивницька Т., Котів Р., 2012. Романцемент – в'яжуче для опоряджувальних робіт у будівництві. Будівельні матеріали та вироби. К. № 1 (72). 7 - 12.
2. Лессінг Г.Е. (1953) Лаокон, або про межі живопису і поезії. Лессінг Г. Е. Вибрані твори, 385–516.
3. Souriau E. (1949) Time in the Plastic Arts. Journal of Aesthetics and Art Criticism, 294–307.
4. С. М. Лінда (2013) Темпоральність художнього образу в архітектурі історизму. Архітектурний вісник КНУБА. Вип. 1, 66-76.